

РОЗДІЛ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО
І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИСТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ СУНИЦІ
CURRENT SITUATION AND PERSPECTIVES
OF WORLD STRAWBERRY MARKET DEVELOPMENT

У статті розглянуто стан та тенденції світового ринку суниці, проблеми формування пропозиції та попиту, цінову ситуацію. Досліджено основні країни-виробники цієї ягоди та їхню частку в валовому виробництві як на свіжий ринок, так і на ринок переробки. Аналіз даних показав, що попит на суницю у світі зростає, тому українські виробники та переробники даної ягоди можуть з впевненістю конкурувати на європейському та світовому ринку. Перш за все це буде стосуватись заморожених ягід, а також свіжих, які особливо вигідно можна збувати поза основним сезоном вирощування. Окрім того, в статті відмічено основні проблеми у виробництві ягід суниці та можливості розширення експортних можливостей України.

Ключові слова: ягоди суниці, світовий ринок, споживання, виробництво, міжнародна торгівля.

В статье рассмотрены состояние и тенденции мирового рынка клубники, проблемы формирования предложения и спроса, ценовую ситуацию. Исследованы основные страны-производители этой ягоды и их долю в валовом производстве как на свежий рынок да и на рынок переработки. Анализ данных показал, что спрос на землянику в мире растет, поэтому украинские произ-

водители и переработчики данной ягоды могут с уверенностью конкурировать на европейском и мировом рынке. Прежде всего это будет касаться замороженных ягод, а также свежих, которые особенно выгодно можно сбывать вне основного сезона выращивания. Кроме того, в статье отмечено основные проблемы в производстве ягод клубники и возможности расширения экспортных возможностей Украины.

Ключевые слова: ягоды земляники, мировой рынок, потребление, производство, международная торговля.

The article describes current situation and perspectives of world strawberry market, problems of demand and supply formation, price situation. Main countries strawberry producers and their share in global production (for fresh market and processing) have been researched. Data analysis showed that demand for strawberry is growing from year to year, that is why Ukrainian producers and processors can compete on European and global markets. First of all it will concern to frozen berries, but also fresh ones especially out of main season. Besides it was noted the main production problems of strawberry in the production of strawberries, and the possibilities of expanding export opportunities for Ukraine.

Key words: strawberries, world market, consumption, production, international trade.

УДК 338.1:631.151

Галяс А.В.

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького

Постановка проблеми. Суниця – один з найбільш необхідних і здорових продуктів нашого харчування. Відомі її корисні властивості щодо очищення організму, завдяки високому вмісту вітаміну С, збереження організму від серцевих та онкологічних захворювань, втрати зору тощо. Саме тому занепокоєння медиків викликає проблема недостатнього споживання ягід, зокрема суниці, що в загальному негативно впливає на формування інтелектуального потенціалу нації [2]. Проблема зростання споживання фруктів, зокрема і ягід, для українців існує віддавна. Бо якщо в Україні на душу населення за рік споживається 22 кг фруктів за рік, то в розвинутих країнах в 5-6 разів більше [7]. На жаль, норму споживання ягід в Україні встановлено в розмірі 4 кг на душу населення, у тому числі суниці – лише 2 кг [4], що явно недостатньо і не порівнювано з рівнями, встановленими в розвинутих країнах світу.

Варто відмітити, що ягідні плантації в порівнянні з посівами (посадками) інших культур дають швидку і значну економічну вигоду. Разом з тим, вони потребують значних затрат ручної праці, що збільшує зайнятість працездатного населення.

Таке значення суниці зумовлює зростання як її споживання, так і виробництва. Україна на разі не відіграє суттєвої ролі на глобальному ринку суниці, хоча має добрі умови її виробництва та значний потенціал. Саме потреба оцінити виробничі та експортні можливості України в цій сфері і стали предметом даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Галузь ягідництва, як і ринок ягід, не відносяться до пріоритетних в економічних дослідженнях. З цієї тематики відомі окремі публікації, зокрема А. Бурлаки, І. Сало, Д. Семенди, О. Шестопаля та інших вітчизняних економістів-аграрників. Відсутність достатніх публікацій з розглядуваної проблеми є відображенням існуючої державної політики щодо розвитку даної галузі.

Постановка завдання. Метою дослідження є ідентифікація основних виробників та учасників ринку ягід суниці з метою оцінки можливостей розвитку галузі ягідництва в Україні та розширення її експортних можливостей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Суниця набирає все більшої популярності серед

ягідних культур, що спричиняє зростання попиту на неї, а відповідно її споживання та стимулює зростання обсягів виробництва. Дані Intesco Research Group засвідчують, що за останні п'ять років світовий попит на ягоди суниці зростає щорічно в середньому на 7-8% [5].

Уряди багатьох країн, з огляду на значення ягід суниці в раціоні свої громадян, в різні способи стимулюють зростання їх споживання, зокрема і ягід суниці. Так у Франції постійним стало проведення компанії "Fraises d'Europe: Lavie en rouge" [14]. («Суниці в Європі. Життя на червоно»), в Польщі традиційною є програма "Niezwykłe właściwości zdrowotne owoców" [15] («Незвичайні властивості звичайних плодів»), метою яких є популяризація споживання фруктів і ягід як на місцевому, так і на загальноєвропейському рівнях. В останні роки високою динамікою відзначається споживання суниці в США, а для Великобританії характерний справжній суничний бум. В 2015 році тут було продано суниці на 564 млн фунтів стерлінгів, що склало 51% від продажу всіх ягід та 21% продажу всіх фруктів, що виявилось більшим за продаж яблук і бананів [16].

У загальносвітовому масштабі виробництво суниці перевищує 4.5 млн тон. Виробництво ягід суниці розосереджено по більшості кліматичних зон планети. Треба відмітити, що дані стосовно виробництва суниці в різних джерелах є достатньо суперечливі. Найбільшим виробником цих ягід в 2012 році були Сполучені Штати Америки – майже 3,4 млн тон, загальною вартістю 2,9 млрд дол. [13], причому на ринок поставляється 80% свіжих ягід. [17]. Доцільно зауважити, що понад 91% площ насаджень суниці зосереджено в штаті Каліфорнія [8]. В інших країнах виробляється значно менше ягід суниці. Наступні місця займають Мексика (360,4 тис. тон), Туреччина (353,2 тис. тон), Іспанія (289,9 тис. тон), Єгипет (242,3 тис. тон). До десятки найбільших виробників суниці входять також Південна Корея, Японія, Росія і Німеччина. Серед найбільших виробників цієї ягоди і наші сусіди – Польща та Білорусь.

Якщо розглядати дані FAOSTAT, то найбільшим виробником суниці, абсолютним світовим лідером в 2014 році був Китай, де вироблено майже 3 млн тон свіжих ягід. Позиції інших країн в рейтингу даної організації незмінні.

Треба відмітити, що в останні роки значно зросли площі посадки суниці в країнах Південної Америки (передусім Чилі і Мексика) та Азії, де клімат і ґрунти досить сприятливі для її вирощування. Справжня «сунична революція» відбувається в останні роки в Південно-Африканській Республіці, де обсяги виробництва суниці збільшилися на 30% [9]. У більшості країн з високим рівнем життя населення зростання обсягів виробництва плодово-ягідної продукції обумовлено передусім

зростанням добробуту громадян, відповідно платоспроможного попиту і внутрішнього споживання. Безперечно, що виробництво фруктів і ягід залежить насамперед від сприятливості клімату, індикатором якого служить сума активних температур.

Україна, на жаль, не входить навіть в першу десятку світових виробників ягід суниці. За останні роки в Україні вироблялося 55-70 тис. тонн суниці, що становить 60-70% науково обґрунтованих потреб та менше 2% світового виробництва.

Сезонний характер виробництва і споживання ягід призводить до їх імпорту. Що стосується України, то майже 60% імпортованих в Україну ягід, переважно суниця і вишня, походять з Китаю і Польщі. Причому частка імпорту складає лише 1,7% і навряд чи в перспективі варто очікувати його зростання, з огляду на особливості цієї продукції як швидкопсувної та мало транспортабельної [3].

В останні роки поряд з виробництвом зростає і торгівля ягодами суниць. Відповідно до даних TradeMap, світовий продаж суниці в 2013 році склав 1,533 млн. тонн (загальна вартість 3,477 млн. дол. США) [16], що на третину більше в порівнянні з 2005 роком. У середньому третина виробленої у світі продукції призначається на експорт. Із цієї загальної кількості на свіжі ягоди приходилося 53%, заморожені – 38%, перероблені чи консервовані – 9%. У різних країнах, в залежності від місцевих умов, традицій, рівня технічного прогресу і фінансових можливостей, склалися різні пропорції між видами експортованих ягід. Зокрема в США в 2014 р. на свіжі ягоди приходилося 77,8%, заморожені – 18,0%, перероблені чи консервовані – лише 4,2%. [11].

У 2014 році світовий експорт суниці зменшився до 861,0 тис. тон, а в 2015 році – знову підвищився до 892,0 тис. тон [19]. Найбільшими світовими експортерами ягід суниці є Іспанія (286,0 тис. тон), США (134,0 тис. тон) та Мексика (92,0 тис. тон). У рамках Євросоюзу було експортовано 454,0 тис. тон. Треба відмітити достатньо потужні позиції Білорусі, де в останні роки ягідництву приділялася особлива увага, і яка в 2015 році входила в десятку найбільш експортерів суниці (36,0 тис. тон).

Найбільшим імпортером, без врахування обміну всередині ЄС, є США (142 тис. т) та країни Південної Америки – разом понад 400 тис. тонн. Близько 100 тис. тонн ягід суниці імпортували Німеччина та Канада, 53 тис. тон Великобританія, 48,0 тис. тонн Росія та 37,0 тис. тон Білорусь [19]. Така різноманітність експортерів і імпортерів викликана як попитом в середині окремих країн, так і сезонністю виробництва і надходження продукції ягідництва. Статистика засвідчує, що останніми роками достатньо динамічно зростає попит на ягоди суниці в країнах Азії. Особливо характерним в цьому плані є китайський ринок. Незважа-

ючи на найбільші обсяги виробництва і загальне перевищення пропозиції ягід суниці над їх попитом, тільки за період з 2005 до 2015 року вартість їх імпорту потроїлася з 4,8 млн. дол. США до 14,7 млн. дол. США.

Стосовно заморожених ягід суниці, то найбільшим експортером їх є Польща (21% світового експорту) [6]. Це при тому, що за обсягами виробництва ягід суниці вона знаходиться лише на одинадцятому місці в світі. Достатньо потужним суб'єктом цього ринку є і Мексика – 18% світового експорту заморожених ягід суниці. Достатньо передбачуваним є суттєві зміни на цьому ринку насамперед через появу нових технологій заморожування, які в останні роки найбільш динамічно впроваджуються в Єгипті.

На світовому ринку ягід суниці існує достатньо сильна конкуренція, незважаючи на достатньо високий попит і недостатню пропозицію. Найчастіше вона стосується окремих локальних ринків, оскільки для продажу свіжих ягід має бути добре відлагоджена система логістики, транспорту та продажу. Ці ринки відпрацьовувалися окремими виробниками давно, натомість поява нових виробників і експортерів спричиняє утруднення для традиційних експортерів. Прикладом цього може бути німецький ринок, традиційний для іспанських експортерів суниці, де намагаються ввійти марокканські виробники, які пропонують ягоду вищої якості (кращі погодні умови) та дешевшу (дешевша робоча сила) [14].

На європейському ринку, крім традиційних експортерів (Іспанія, Туреччина, Польща), останнім часом з'явилися достатньо сильні конкуренти, зокрема Китай та країни Північної Африки, передусім Марокко і Єгипет.

Характерно, що в останні роки у окремих країнах (навіть частинах світу) зростання пропозиції перевищило існуючий попит, наслідком чого стало закономірне зниження цін на ягоди. Саме така ситуація характерна для Китаю, який виробляє ягід суниці значно більше, ніж споживає. Проблема обмеження обсягів виробництва ягід чи реалізація їх на інших ринках за нижчими цінами вирішується останнім способом. Безперечно, що ніхто не хоче обмежувати виробництво, зайнятість людей та доходи, тому вирішено продавати заморожену суницю за нижчими цінами (в січні 2016 р. в середньому на європейському ринку – 1,15 євро за кілограм ягід суниці класу А, 25-35 мм) [12].

У 2013 році середня світова ціна продажу 1 кг суниці склала 2,27 дол. США [17]. Глобальна середня ціна експорту замороженої суниці в 2013 році досягнула 1,5 дол. США за кілограм, тоді як свіжої – досягла 2,82 дол.США за кілограм [17].

Відповідно до статистичних даних в 2015 році Україна експортувала лише 1,3 тис. тонн ягід, причому 1,1 тис. тонн було експортовано до країн

членів Європейського союзу [10]. Це в 30 разів більше порівняно з 2014 роком. Характерно, що в загальному асортименті експортованих до країн ЄС ягід понад 25% (287 тонн) складала журавлина. Відмітимо, що офіційна статистика не враховує реекспорту вітчизняного продовольства через Республіку Крим. Аналітики, однак оцінюють, що вивіз українських ягід суниці до Росії через Крим у 2015 році складав близько 1 тис. тон [18]. Тому, незважаючи на існуючу з листопада 2014 року заборону на експорт українських овочів і фруктів до Росії, вона й надалі залишається найбільшим імпортером ягід.

На найближчу перспективу варто очікувати певних змін на світовому ринку суниці. Оцінюючи існуючі тенденції у виробництві і світовій торгівлі, можна зробити наступні передбачення щодо розвитку світового ринку ягід суниці:

1. Зростання конкуренції на європейському ринку внаслідок виходу на ринок північно-африканських країн, передусім Марокко і Єгипту, та Південно-Африканської Республіки, що пропонують ягоди кращої якості, однак непередбачуваність ситуації в цьому регіоні світу не гарантує дотримання відповідних договірних умов, зокрема щодо обсягу та термінів постачання. Варто очікувати більш агресивної політики на європейському ринку основних європейських виробників ягід суниці – Іспанії та Польщі, для яких характерний справжній ягідний бум. Цілком ймовірним є експортна експансія Нідерландів та Бельгії, виробництво продукції в яких перевищує існуючий попит.

2. Появою нових великих виробників і експортерів ягід суниці, зокрема в країнах, умови яких достатньо придатні для їх вирощування, і ведеться відповідна державна політика. Це насамперед стосується Перу і Чилі, уряди яких виявили готовність фінансувати програми інтенсифікації вирощування суниці [5].

3. Цілком очікувано, що зменшиться експансія китайських виробників ягід суниці на європейському ринку. З певною ймовірністю можна передбачити, що наступить час (який наразі складно оцінити), коли китайці будуть споживати все (не тільки ягоди), що виробляється всередині країни.

Висновки. Україна має унікальні природні умови і ресурсні можливості нарощування обсягів виробництва, а відповідно і експорту ягід суниці. Ягідні культури є високодохідними в порівнянні з більшістю сільськогосподарських культур, оскільки плодоносять вже на другий рік після закладки, ягідництво має особливе соціальне значення, що створює добрі перспективи для його розвитку у вітчизняних умовах.

Цілком очевидно, що в наступні десятиліття зростатиме глобальний попит на ягоди суниці з огляду на свідомість споживачів щодо оздоровчих та лікувальних властивостей ягід, зростання

заможності суспільств. Це в сукупності зі сприятливою ціновою кон'юнктурою на ягоди суниці на світових ринках створює добрі умови для розширення виробництва ягід, зокрема з метою продажу за кордон. Разом з тим не варто переоцінювати можливості експансії українських виробників ягід на світові ринки [1].

Достатньо перспективним є далекі ринки (насамперед Азії), особливо країни, котрі стрімко розвиваються. Там швидко зростають міста, збільшується кількість громадян середнього класу з високим платоспроможним попитом. Така диверсифікація в зовнішній торгівлі ягодами суниці потребує достатньо реальної сегментації і оцінки окупності зовнішніх ринків, суттєвих змін у технології виробництва, зокрема вирощуванні сортів суниці, більш придатних до транспортування та й загалом доброї організації процесу транспортування і логістики. Цілком очевидно, що такий підхід може бути і передчасним, але він потребує детального опрацювання.

Разом з тим, ключовими проблемами для України залишаються розширення площ посадки суниць, провадження нових, особливо позасезонних сортів типу Селва, ремонтантних і традиційних сортів для вирощування в теплицях, організація груп виробників на основі кооперації, впровадження сучасних технологій заморожування продукції, формування неформальних об'єднань, здатних організувати впровадження нових технологій, постачання імпортного посадкового матеріалу, експорт продукції, маркетингові компанії як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Сало І. А. Стан і перспективи розвитку ринку плодів в Україні / І. А. Сало // Бізнес Інформ. – 2013. – № 10. – С. 211-215.
2. Ягодное лукошко: география мировых поставок свежих ягод Производители ягод в Украине имеют хорошие предпосылки для наращивания экспорта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukragroconsult.com/news/proizvoditeli-yagod-v-ukraine-imeyut-horoshie-predposylki-dlya-paraschivaniya-eksporta>.
3. Производство ягод: перспективы и проблемы. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agrocart.com/2253/proizvodstvo-yagod-perspektivy-i-problemy>.
4. Рынок просит ягод. Какие ягоды выгодно выращивать в промышленных масштабах [Елек-

тронний ресурс]. – Режим доступу: <http://statuspress.com.ua/acs/rynok-prosit-yagod.html>.

5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://carbofood.ru/obzory-ynkov/iagodnoe-lykoshko-geografiya-mirovyh-postavok-svejih-yagod>.

6. A glimpse into the fresh and frozen strawberry markets [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.octofrost.com/news-room/a-glimpse-into-the-fresh-and-frozen-strawberry-markets>.

7. All FAOSTAT Data [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/faostat/en/#>.

8. A national information resource for value-added agriculture. Strawberries [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agmrc.org/commodities-products/fruits/strawberries/>.

9. Berry Good Marketing Jun 12, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.linkedin.com/pulse/berry-good-marketing-saramenker>.

10. FAMMU/FAPA [Електронний ресурс]. – Режим доступу: fruit-inform.com.

11. Fruit and Tree Nut Data – Exports/Imports, USDA Economic Research Service (ERS), 2015.

12. Kępiński W. Okiem eksperta – rynek truskawek//Przemysł Fermentacyjny i Owocowo-Warzywny. – № 6/2015 – С. 17-18.

13. Noncitrus Fruits and Nuts Summary, USDA National Agricultural Statistics Service (NASS), 2015.

14. Piątek M. Wysoka podaż truskawek na światowych rynkach [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.jagodnik.pl/wysoka-podaz-truskawek-na-swiatowych-rynkach/>.

15. Rusza kampania promująca polskie owoce jagodowe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.fresh-market.pl/za-portalspozywczy.pl (KZ).

16. Trade statistics for international business development [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.trademap.org/Index.aspx>.

17. Truskawki coraz popularniejsze na świecie. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fresh-market.pl/owoce_i_warzywa/owoce/truskawki/truskawki_coraz_popularniejsze_na_swiecie,p864230889.

18. UE i Rosja największymi odbiorcami owoców jagodowych z Ukrainy. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sadyogrody.pl/owoce/101/ue_i_rosja_najwiekszymi_odbiorcami_owocow_jagodowych_z_ukrainy,4020.html.

19. Wzrósł światowy eksport truskawek. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sadyogrody.pl/handel_i_dystrybucja/106/wzrosl_swiatowy_eksport_truskawek,6788.html.